

فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد شوشتر

سال چهارم، شماره نهم، تابستان ۱۳۸۹

تاریخ پذیرش: ۸۹/۳/۲۵

تاریخ دریافت: ۸۸/۱۱/۲۸

صص ۷۳ - ۸۶

بررسی عوامل مؤثر بر کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران

دکتر محمد صالحی^۱، دکتر محمد حاجی زاد^۲، علی فلاح^۳، سیده حمیده سلیم بهرامی^۱

چکیده

هدف کلی این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران می‌باشد. روش این پژوهش توصیفی از نوع زمینه‌یابی بوده و جامعه آماری شامل دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران به تعداد ۷۲۰۰۰ نفر است. نمونه مورد مطالعه در این پژوهش ۳۸۵ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران هستند که از طریق فرمول برآورد حجم نمونه به روش تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده‌اند. در این پژوهش از دو طریق کتابخانه‌ای و پرسشنامه محقق ساخته که شامل ۲۶ سؤال چهار گزینه‌ای طیف لیکرت برای جمع آوری اطلاعات استفاده شده است. روش‌های آماری در

drsalehi@iauneka.ac.ir

۱- عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری (نویسنده مسؤول)

۲- عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نکا

۳- عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سوادکوه

این پژوهش توصیفی و استنباطی شامل جداول فراوانی، درصدها، نمودارها، میانگین‌ها و مجذور کای (۲) می‌باشد. نتیجه این پژوهش این است که با توجه به سؤالات ویژه پژوهش و داده‌های به دست آمده می‌توان نتیجه‌گیری کرد که دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران عوامل مختلفی همچون شیوه و مهارت تدریس مدرس، عدم ضمانت شغلی و جذب کار، کمبود امکانات آموزشی دانشگاه و عدم مشارکت و فعالیت در امر یاددهی و یادگیری را منجر به کاهش انگیزه تحصیلی می‌دانند.

واژه‌های کلیدی: انگیزه تحصیلی، دانشجویان، دانشگاه آزاد اسلامی

مقدمه

نیروی انسانی کارآمد، عمده‌ترین عامل در پیشرفت جوامع است و ثروتمندترین و پیشرفته‌ترین کشورها امروزه آنهایی هستند که نیروی انسانی لایق‌تر و کارآمدتری دارند، لذا سرمایه‌گذاری جهت پرورش نیروی انسانی در دنیای کنونی از اولویت بالایی برخوردار است و همچنین بهره‌گیری بیشتر از نیروهای کارآمد مورد توجه بیشتر مسئولین جامعه است. در این راستا ایجاد انگیزش به عنوان عامل ایجاد حرکت در انسان و جهت دهنده‌ی به حرکت او سخت مورد توجه مسئولین جامعه است. ایجاد انگیزش موجب بالا رفتن کارایی شده و سبب می‌شود که فرد استعداد و توانایی خود را در سطح بالاتر و با رضایت بیشتری به کار بگیرد. اگر افراد انگیزه‌ی کافی در کار نداشته باشند، میل و رغبت به انجام آن را نداشته و لذا کارایی آنان مورد توجه نخواهد بود و بالعکس با داشتن انگیزه، تمایل شدید در انجام فعالیت در فرد حاصل شده و کارایی و رضایت شغلی حاصل می‌گردد. (رابینز نقل از پارسائیان، ۱۳۸۶، ص ۴۶)

برخی از نظریه‌پردازان اعتقاد دارند که رفتار انسان را می‌توان از طریق انگیزه‌های گوناگون مورد بررسی قرار داد. انگیزه پیشرفت یکی از متغیرهای خاص روان‌شناختی است که در مبحث انگیزش و هیجان و بخصوص در روان‌شناسی شخصیت مطرح می‌شود انگیزه پیشرفت به نیاز فرد دلالت می‌کند که وی تمایل دارد تا بهترین عملکرد خویش را به نمایش بگذارد، در رفتارهایش کاملاً دقت نماید. از تمام نیروهای خویش استفاده کند تا به اهداف شخصی دست یابد و مقاومت بالایی را در برابر شکست نشان می‌دهد. انگیزه‌ی پیشرفت توسط مک‌کلند

مورد تحقیق قرار گرفت و در این زمینه اعتبار خاص را به خود اختصاص می‌دهد. افرادی که دارای انگیزه‌ی پیشرفت هستند به وظایفی مبادرت می‌ورزند، که تا حدودی مشکل‌زا است و از دیگر خصایص افرادی که انگیزه پیشرفت بالا هستند، خستگی ناپذیری و تحمل مشکلات در برابر شکست است، این افراد در برابر شکست مقاومت می‌کنند و جالب این که برنده هم می‌شوند و این فرایند تسلیم نشدن را اقدامی سودمند و انسانی تلقی می‌نمایند. ما در این پژوهش پی آن خواهیم بود تا عواملی را که موجب عدم انگیزه در دانشجویان می‌گردند شناسایی نموده تا بدین وسیله در جهت احیای انگیزه و موفقیت آنان در تحصیل مؤثر باشیم.

بیان مسأله

انگیزه و علاقه نقش عمده‌ای در جریان یادگیری بازی می‌کند و معمولاً افراد اموری را مورد توجه قرار می‌دهند که مورد علاقه آنها باشد. اختلاف افراد در ابراز عکس‌العمل در مقابل محرک‌های معین مربوط به رغبت و تمایلات گوناگون آنهاست. میل و رغبت، فرد را آماده برای دریافت محرک یا محرک‌های خاص می‌کند. عوامل متعددی مانند تغییر، تکرار، شدت، تازگی در جلب دقت تأثیر فراوان دارند. ولی آنچه دقت و توجه فرد را برای مدت معینی روی امر خاص متمرکز می‌سازد رغبت و علائق اوست، رغبت از لحاظ تربیتی نقطه، شروع فعالیت‌ها را تشکیل می‌دهد. برای اینکه شاگرد موضع خاصی را مورد توجه و دقت قرار دهد باید علاقه‌مند به آن باشد ارتباط مطالب درسی با احتیاجات اساسی بچه‌ها نیز سبب جلب رضایت آنها به مطالب درسی است. اگر دانشجویان نسبت به درس بی‌علاقه باشند (دارای انگیزش سطح پایینی باشند) به نظر پژوهشگران پیشرفت تحصیلی موجب تأثیر مضاعف رغبت خواهد شد این نوع پژوهش‌ها می‌تواند خانواده، جامعه و آموزش و پرورش را یاری کند تا هر چه بیشتر به این مسأله یعنی ایجاد رغبت دانش‌آموزان توجه نمایند. (اسپالدینگ نقل از یعقوبی، ۱۳۸۴، ص ۳۳)

راش (۱۹۹۴) انگیزه را عالی‌ترین شاهراه یادگیری دانسته، بدین معنی که هرچه انگیزه فرد برای آموختن و تحصیل بیشتر باشد فعالیت و رنج و زحمت بیشتری را برای رسیدن به هدف نهایی متحمل خواهد شد. مثلاً اگر یادگیرنده دارای انگیزه تحصیلی بالایی باشد به درس به

خوبی توجه می کند و تکالیف درسی را جدی می گیرد و علاوه بر آن سعی می کند اطلاعاتی بیش از آنچه در کلاس درس به او می آموزند یاد بگیرد. (راش، ۱۹۹۴، ص ۳۸)

این نوع پژوهش می تواند ابعاد مختلف انگیزه را برای مجامع آموزشی روشن نماید تا در برنامه ریزی ها توجه عمیق تر به این مورد بنمایند. این نکته بر همگان روشن است که انگیزش، کلید یادگیری دانشجویان است. آگاهی از این موضوع، نتیجه تجارب کلاسی و مشاهدات معلمان و مربیان است و تحقیقات صرفاً این حقیقت را تأیید می کند. و مشاهداتی که در بین دانشجویان صورت گرفته است دانشجویانی که انگیزه های متفاوتی دارند و عده ای برای تحصیل و کسب موفقیت انرژی بیشتری دارند و بعضی از دانشجویان نیز تمایل کمتری نسبت به ادامه تحصیل دارند، بدیهی است که این گونه افراد موفقیتی بدست نمی آورند. هدف کلی این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه های آزاد اسلامی استان مازندران می باشد، در کنار این هدف اصلی اهداف فرعی زیر نیز مورد بررسی قرار گرفته است:

- بررسی نظرات دانشجویان در زمینه شیوه و مهارت تدریس مدرس با کاهش انگیزه تحصیلی.
- بررسی نظرات دانشجویان در زمینه عدم ضمانت شغلی و جذب کار با کاهش انگیزه تحصیلی.
- بررسی نظرات دانشجویان در زمینه کمبود امکانات آموزشی دانشگاه با کاهش انگیزه تحصیلی.
- بررسی نظرات دانشجویان در زمینه عدم مشارکت و فعالیت دانشجویان در امر یاددهی و یادگیری با کاهش انگیزه تحصیلی.

مبانی نظری

انگیزه یکی از عوامل اصلی مؤثر در رفتار است، و در تمام کارکردهای فرد از قبیل فراگیری تحصیل، یادگیری و توجه، دقت، ادراک، یادآوری، فراموشی، خلاقیت و ابراز عشق و عواطف دارد. رابطه انگیزه و رفتار مثل رابطه انگیزش و هیجان گاهی ساده و گاهی پیچیده است. شدت و ضعف انگیزش در کیفیت و کمیت رفتار متفاوت دارد. انگیزه های متضاد و

هم‌زمان در خود تعارض ایجاد می‌کند. در تحقیقات ثابت شده که اثر انگیزه‌های معنوی بر رفتار نسبت به انگیزه‌های مادی بسیار پایدارتر و طولانی‌تر است. علم روانشناسی تفاوت در رفتارها و فعالیت‌های موجودات زنده را در اختلاف دو عامل زیر می‌داند ۱- توانایی ۲- انگیزه برای این که رفتاری از یک فرد سر بزند باید اولاً استعداد و توانائی آنرا داشته باشد، ثانیاً انجام آن رفتار را بخواهد مثلاً دانشجویی که وارد دانشگاه می‌شود نه تنها باید از استعدادها و آمادگی تحصیلی در رشته انتخابی خود برخوردار باشد، بلکه باید عواملی چون رقابت، کسب شهرت، درآمد بیشتر شغلی، تأکید خانواده غیره، را به تحصیل در آن رشته برانگیخته باشد. (براهنی، ۱۳۸۷، ص ۷۶). مک کلند و همکارانش کتاب مهمی را به عنوان انگیزه پیشرفت منتشر ساختند، و در آن اظهار کردند که بعضی افراد بیش از دیگران بلند پروازند و برای کسب موفقیت در زندگی می‌کوشند، مقیاس استفاده مک کلند در تعیین میزان انگیزه پیشرفت مقیاس معروف به آزمون اندر یافت موضوعی است، این آزمون شامل تعدادی تصویر است که در آن موقعیت‌های مختلفی نشان داده است. فردی که آزمون به او داده می‌شود باید نظر خود را درباره تصویرها بیان کند. بعد محتوای پاسخ‌های آزمون شونده تحلیل می‌شوند تا انگیزه‌های بیم و امید و سایر مشکلات شخصیتی او معلوم گردند. پژوهش‌های انجام شده نشان داده‌اند که افراد دارای انگیزه پیشرفت زیاد در انجام کارها از جمله یادگیری بر افرادی که از این انگیزه بی‌بهره‌اند پیشی می‌گیرند. برای نمونه مک کلند (۱۹۶۱) دو گروه آزمودنی حروف مخلوط شده‌ای که به آنها داده می‌شد به کلمات معنی‌دار تبدیل کنند، در آغاز کار، هر دو گروه دارای عملکرد مشابه بودند، اما با پیشرفت آزمایش گروه دارای انگیزش پیشرفت زیاد از گروه دارای انگیزش پیشرفت کم، جلو افتاد. (سیف، ۱۳۸۶، ص ۳۵۲).

نظریه دو عاملی هرزبرگ

هرزبرگ نیز با گسترش کارمازولیکک نظریه خاص محتوایی را مطرح نمود. او در این تئوری یک سری از عوامل را به عنوان عامل برانگیزاننده و سری دیگر از عوامل بهداشتی اطلاق می‌شود که وجودشان در کار ضروری است، و نبودشان ایجاد مشکل می‌نماید اما باعث

برانگیختن افراد به کار نمی‌شود این عوامل که دارای خاصیت نگهداری و ابقاء می‌باشد در صورتی که از شغل خود حذف شوند ایجاد نارضایتی می‌کنند اما وجودشان موجب انگیزش نمی‌شوند. عواملی مانند حقوق، و شرایط فیزیکی محیط کار در این زمره‌اند. اما عوامل برانگیزاننده عواملی هستند که، باعث ترغیب و انگیزش می‌گردند و توفیق و پیشرفت در کار و احساس رضایت از شغل نمونه‌هایی از این دسته عوامل می‌باشد.. (پارسا، ۱۳۸۷، ص ۱۵۰).

نظریه انگیزه موفقیت

مک‌کلنلده سه نوع نیاز اساسی که عبارتند از: نیاز به قدرت، وابستگی و موفقیت در افراد، توجه کرده و معتقد است که افراد به اندازه‌های متفاوت از آنها برخوردارند و وظیفه مدیر آن است که با تشخیص و تقویت آنها، افراد را به کار برانگیزد.

نظریه «ای. آر. جی»^۱ آلدرفر^۲

جدیدترین مدل توسعه نظریه‌های مازلو و هرزبرگ در مورد انگیزش کاری در مدل‌های محتوای مربوط به (کلینتون آلدرفر) می‌باشد. او نیز به تجزیه نیازها و تمایز بین سطوح بالا و پایین مانند نظریات مازلو و هرزبرگ اعتقاد داشت. آلدرفر سه گروه نیاز اصلی را مطرح نمود که به ترتیب نیازهای (حیاتی، وابستگی و رشد) و به اختصار (ای. آی. جی) می‌باشند. نیازهای حیاتی که به ادامه بقا سرو کار دارد، نیازهای وابستگی به اهمیت روابط بین افراد تأکید دارد. نیازهای رشد با تمایل درونی فرد برای (خودرشدی) سرو کار دارد. کورت لوین، روان‌شناس اجتماعی معروف معتقد است: «انگیزه عالی‌ترین شاهد یادگیری است» پس داشتن انگیزه عنصر اصلی انجام هر عمل است. برای یادگیری علاوه بر استعداد و علاقه یادگیرنده آمادگی یادگیرنده نیز یکی از شرایط لازم است زیرا برای هر یادگیری زمینه مساعد و معلومات و اطلاعات قبلی بعلاوه ادراک و توانائی انجام عملیات ضروری است. (پارسا، ۱۳۸۷، ص ۱۵۷).

1-. ER.G
2. Alderfor

پیشینه پژوهش

- پژوهشی با عنوان انگیزه تحصیلی و رابطه آن با برخی از عوامل در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی استان گلستان (۱۳۸۶) توسط قنبر روحی، سید عابدین حسینی انجام گرفت و نتایج نشان داد ۴۷۴ نفر در پژوهش شرکت کردند (میزان پاسخ ۸۸.۶ درصد)؛ ۷۳.۲ درصد آنها زن و مابقی مرد بودند. از نظر انگیزه تحصیلی، دانشجوی کاملاً بی انگیزه وجود نداشت و بیشتر دانشجویان (۵۲.۵ درصد) با انگیزه بودند. بین انگیزه تحصیلی با عوامل مرتبط چهارگانه رابطه مستقیم و ضعیف و معنی داری وجود داشت ($P=0.001$). کم ترین ضریب همبستگی (۰.۱۴) مربوط به ارتباط انگیزه تحصیلی با عامل مراکز بهداشتی و درمانی و بیشترین همبستگی (۰.۲۴) با عامل آموزشی دانشکده ها بوده است. همچنین بین انگیزه تحصیلی با توجه به جنسیت و رشته تحصیلی تفاوتی وجود نداشت.

نتیجه گیری: با وجود ارتباط بین انگیزه تحصیلی و عوامل مرتبط چهارگانه همچنین وجود انگیزه تحصیلی پایین تر از متوسط در ۴۶.۹ درصد از دانشجویان، نیاز توجه هر چه بیشتر متولیان آموزشی به این مهم را طلب می کند، هر چند توجه به آینده شغلی دانشجویان در عمل از حیطه فعالیت دانشگاه ها خارج می باشد و به یک همت ملی نیازمند است.

پژوهش دیگری با عنوان بررسی عوامل مؤثر در کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی استان اردبیل (۱۳۸۶) توسط پروز مولوی و خلیل رستمی انجام گرفته که یافته ها بیانگر اینست که: از مجموع ۱۱ متغیر مورد مطالعه به ترتیب، ۵ متغیر امید به آینده (با ضریب ۰.۹۰)، میزان عزت نفس (۰.۱۲)، کیفیت عوامل آموزشی (۰.۱۱)، وضعیت تاهل (۰.۴۰) و میزان درآمد خانواده (با ضریب ۰.۷۰) می توانند علل کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان را تبیین کنند. در حالی که ۶ متغیر جنسیت، میزان تحصیلات، فوت والدین، جو عاطفی خانواده، سلامت جسمی- روانی و میزان یادگیری خود تنظیمی، تاثیر معنی داری در انگیزه تحصیلی دانشجویان ندارند. و در این پژوهش به تبیین رفتارهای اساسی دانشجویان پرداخته شد و نتایج نشان داد که پایین بودن میزان متغیرهای امید به آینده، عزت نفس، کیفیت عوامل آموزشی، درآمد خانواده و تاهل دانشجویان از عوامل عمده کاهش انگیزه تحصیلی به شمار می آید.

پژوهش‌های مختلف مؤید ارتباط انگیزه تحصیلی با عوامل مختلف است همچنان که لیندال گراهام بین تئوری انگیزشی انتظار و رضایت و کسب موفقیت دانشجویان به نتایج مثبتی دست یافت. همچنین میسکل و همکاران بین نیروی انگیزش و رضایت و عملکرد شغلی معلمان ارتباط مشاهده کردند و علت حضور یک چهارم از دانشجویان در دانشگاه را مستقیماً در ارتباط با وضعیت شغلی فعلی یا آینده آنها و نه درصد برای ایجاد یا بهبود عکس‌العمل‌های اجتماعی و روابط شخصی اعلام کردند.

- استاندیج و همکاران نیز بینمیزان دستیابی به اهداف آموزشی و ابعاد مختلف انگیزه تحصیلی در بین ۳۱۸ نفر از دانش‌آموزان در ایالت آریزونا ایالات متحده آمریکا رابطه معنی‌داری را گزارش نموده است.

سؤالات ویژه پژوهش

سؤال اصلی: آیا بین نظرات دانشجویان گروه‌های مختلف تحصیلی دانشگاه در زمینه عوامل مؤثر بر کاهش انگیزه تحصیلی رابطه وجود دارد؟

سؤالات فرعی

- ۱- آیا شیوه و مهارت تدریس مدرس در کاهش انگیزه تحصیلی مؤثر است؟
- ۲- آیا عدم ضمانت شغلی و جذب کار در کاهش انگیزه تحصیلی مؤثر است؟
- ۳- آیا کمبود امکانات آموزشی دانشگاه در کاهش انگیزه تحصیلی مؤثر است؟
- ۴- آیا عدم مشارکت و فعالیت دانشجویان در امر یاددهی و یادگیری در کاهش انگیزه تحصیلی مؤثر است؟

روش شناسی پژوهش

روش تحقیق مورد استفاده، روش توصیفی از نوع زمینه‌یابی می‌باشد. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران که به تعداد ۷۲۰۰۰ هزار نفر می‌باشد. نمونه مورد مطالعه در این پژوهش ۳۸۵ نفر از دانشجویان بوده

که حجم نمونه از طریق فرمول نسبت $n = \frac{P(1-p).Z^2}{d^2}$ بدست آمده است. در این تحقیق از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای استفاده شده است، به منظور انتخاب نمونه در این پژوهش ابتدا جامعه آماری بر اساس رشته های تحصیلی دانشگاه به صورت گروه های آموزشی طبقه بندی شده و حجم نمونه آماری انتخاب شده است. در این تحقیق از پرسشنامه، به منظور گردآوری داده استفاده شد، ابتدا توسط دبیرخانه منطقه سه دانشگاه آزاد اسلامی واحدهای منطقه شناسایی شده اند سپس تعداد دانشجویان هر واحد به تفکیک گروه های آموزشی و جنسیت دسته بندی شده اند آنگاه پرسشنامه ۲۶ سؤالی تهیه شده توسط محققین در واحدهای دانشگاهی به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای با توجه به نسبت های تعیین شده توزیع سپس جهت محاسبه و تجزیه و تحلیل داده ها جمع آوری شده اند. داده های تحقیق با نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که اطلاعات به دست آمده در سطح توصیفی در قالب جدول فراوانی، درصد و نمودار و در آمار استنباطی از آزمون مجذور کای (۲) استفاده شده است.

یافته های پژوهش

سؤال اصلی: آیا بین نظرات دانشجویان گروه های مختلف تحصیلی دانشگاه در زمینه عوامل مؤثر بر کاهش انگیزه تحصیلی رابطه وجود دارد؟

جدول ۱ محاسبه آزمون خی دو سؤال اصلی پژوهش

سطح اطمینان	درجه آزادی	χ^2 بحرانی	χ^2 مشاهده شده
.۹۹	۹	۱۶/۹۲	۷۳/۱۵

نتیجه: چون χ^2 محاسبه شده (۷۳/۱۵) در سطح احتمال ۹۹ درصد و درجه آزادی ۹ بزرگتر از χ^2 بحرانی (۱۶/۹۲) شده است نشان میدهد که بین نظرات گروه های مختلف تحصیلی دانشگاه در کاهش انگیزه تحصیلی رابطه وجود دارد.

سؤال فرعی ۱: آیا شیوه و مهارت تدریس مدرس در کاهش انگیزه تحصیلی مؤثر است؟

جدول ۲ محاسبه آزمون خی دو سؤال فرعی ۱

سطح اطمینان	درجه آزادی	χ^2 بحرانی	χ^2 مشاهده شده
.۹۹	۹	۱۶/۹۲	۶۳/۸۰۵

نتیجه: چون χ^2 محاسبه شده (۶۳/۸۰۵) در سطح احتمال ۹۹ درصد درجه آزادی ۹ از χ^2 بحرانی (۱۶/۹۲) بزرگتر شده است نشان می دهد که بین نظرات دانشجویان در زمینه شیوه و مهارت تدریس مدرس با کاهش انگیزه تحصیلی رابطه وجود دارد.
سؤال فرعی ۲: آیا عدم ضمانت شغلی و جذب کار در کاهش انگیزه تحصیلی مؤثر است؟

جدول ۳ محاسبه آزمون خی دو سؤال فرعی ۲

سطح اطمینان	درجه آزادی	χ^2 بحرانی	χ^2 مشاهده شده
.۹۹	۹	۱۶/۹۲	۵۵/۶۴

نتیجه: چون χ^2 محاسبه شده (۵۵/۶۴) در سطح احتمال ۹۹ درصد بزرگتر از χ^2 جدول (۱۶/۹۲) می باشد بنابراین نشان می دهد که بین نظرات دانشجویان در زمینه عدم ضمانت شغلی و جذب کار با کاهش انگیزه تحصیلی رابطه وجود دارد.
سؤال فرعی ۳: آیا کمبود امکانات آموزشی دانشگاه در کاهش انگیزه تحصیلی مؤثر است؟

جدول ۴ محاسبه آزمون خی دو سؤال فرعی ۳

سطح اطمینان	درجه آزادی	χ^2 بحرانی	χ^2 مشاهده شده
.۹۹	۹	۱۶/۹۲	۲۲۰/۸۱

نتیجه: چون χ^2 محاسبه شده (۲۲۰/۸۱) در سطح احتمال ۹۹ درصد بزرگتر از χ^2 جدول (۱۶/۹۲) می باشد، بنابراین نشان می دهد که بین نظرات دانشجویان در زمینه کمبود امکانات آموزشی دانشگاه با کاهش انگیزه تحصیلی رابطه وجود دارد.
سؤال فرعی ۴: آیا کمبود امکانات آموزشی دانشگاه در کاهش انگیزه تحصیلی مؤثر است؟

جدول ۵. محاسبه آزمون خی دو سؤال فرعی ۴

سطح اطمینان	درجه آزادی	χ^2 بحرانی	χ^2 مشاهده شده
.۹۹	۹	۱۶/۹۲	۲۲/۰۹

نتیجه: چون χ^2 محاسبه شده (۲۲/۰۹) در سطح احتمال ۹۹ درصد بزرگتر از χ^2 جدول (۱۶/۹۲) می باشد. بنابراین نشان می دهد که بین نظرات دانشجویان در زمینه عدم مشارکت و فعالیت دانشجویان در امر یاددهی و یادگیری با کاهش انگیزه تحصیلی رابطه وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

۱- آیا بین نظرات دانشجویان گروه های مختلف تحصیلی دانشگاه در زمینه عوامل مؤثر بر کاهش انگیزه تحصیلی رابطه وجود دارد؟ داده های تحقیق نشان می دهد که نظرات گروه های مختلف تحصیلی در ارتباط با کاهش انگیزه تحصیلی رابطه وجود داشته و تمامی گروه ها به نوعی عواملی مانند شیوه و مهارت تدریس، عدم ضمانت شغلی و جذب کار، کمبود امکانات آموزشی دانشگاه و عدم مشارکت و فعالیت دانشجویان در امر یاددهی و یادگیری را مانع پیشرفت تحصیلی می دانند.

۲- آیا شیوه و مهارت تدریس مدرس در کاهش انگیزه تحصیلی مؤثر است؟

برای بررسی این سؤال ویژه، داده های سؤالات ۱ تا ۱۱ مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داده است که بین نظرات دانشجویان در زمینه شیوه و مهارت تدریس مدرس با کاهش انگیزه تحصیلی رابطه وجود دارد. پژوهش های روزنشتاین و فرست نشان داده که مهمترین متغیر مؤثر در فرایند آموزش که از مدرس ناشی می شود بیشترین همبستگی را با یادگیری شاگردان دارد روش تدریس مدرس در کلاس است. اسلاوین و همکاران (۲۰۰۸) در بررسی خود به تاثیر شیوه و مهارت تدریس مدرسان در جریان تدریس پیشرفت تحصیلی اشاره کرده اند، همچنین پژوهش قدمی (۱۳۸۶) نیز مهارت های تدریس، سطح علمی استاد را در پیشرفت تحصیلی و انگیزه تحصیلی مؤثر دانسته که نتایج با مطالعه پژوهش حاضر همخوانی دارد. پس نتیجه گرفته می شود که نحوه و روش تدریس مدرس به کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان منجر می شود.

۳- آیا عدم ضمانت شغلی و جذب کار در کاهش انگیزه تحصیلی مؤثر است؟ برای بررسی این سؤال ویژه داده‌های سؤالات ۱۲ تا ۱۵ مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داده که بین نظرات دانشجویان در زمینه عدم ضمانت شغلی و جذب کار با کاهش انگیزه تحصیلی رابطه وجود دارد. پژوهش صفدری (۱۳۸۶) نیز به نقش عوامل اجتماعی و اقتصادی در پیشرفت تحصیلی دانشجویان اشاره کرده است که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد. بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که عدم ضمانت شغلی نیز به کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان منجر می‌شود.

۴- آیا کمبود امکانات آموزشی دانشگاه در کاهش انگیزه تحصیلی مؤثر است؟ برای بررسی این سؤال ویژه داده‌های سؤالات ۱۶ تا ۲۱ مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داده است که بین نظرات دانشجویان در زمینه کمبود امکانات آموزشی دانشگاه با کاهش انگیزه تحصیلی رابطه وجود دارد، سیگل (۲۰۰۴) اظهار می‌کند که بالا رفتن امکانات آموزشی سبب تسریع در یادگیری می‌شود و همچنین معین پور (۱۳۸۳) نیز به تاثیر امکانات آموزشی دانشگاه در انگیزه و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پرداخته است که با نتایج پژوهش حاضر مطابقت دارد. لذا نتیجه گرفته می‌شود که کمبود امکانات آموزشی به کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان منجر می‌شود.

۵- آیا عدم مشارکت و فعالیت دانشجویان در امر یاددهی و یادگیری در کاهش انگیزه تحصیلی مؤثر است؟ برای بررسی این سؤال ویژه داده‌های سؤالات ۲۲ تا ۲۶ مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داده که بین نظرات دانشجویان در زمینه عدم مشارکت و فعالیت دانشجویان در امر یاددهی و یادگیری با کاهش انگیزه تحصیلی رابطه وجود دارد. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش (معین پور، نصر اصفهانی، ساعدی) مطابقت دارد و همچنین وایتهد (۲۰۰۴) توجه به نظرات فراگیران در فرایند آموزش و ارتقای سطح کیفی آنان نقش کلیدی دارد، همچنین نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهشی بروک (۲۰۰۳) مطابقت دارد. بنابراین، نتیجه گرفته می‌شود که (عدم مشارکت دانشجویان در کلاس) به کاهش انگیزه تحصیلی منجر شود.

پیشنهادها

- ۱- تقویت رشته‌هایی که بازار کار مناسب بعد از فارغ‌التحصیلی دانشجویان دارند.
- ۲- تقویت نحوه تدریس مدرس متناسب با نیاز دانشجویان.
- ۳- توجه بیشتر به امکانات و وسایل آموزش برای بالابردن کیفیت تدریس
- ۴- فراهم کردن شرایط مناسب برای مشارکت دانشجویان در هنگام تدریس.
- ۵- جایگزین کردن تدریس گروهی به جای شیوه تدریس سخنرانی.
- ۶- در نظر داشتن تناسب روش تدریس با ماهیت درسی و درگیر ساختن ذهن دانشجو با مساله و تشویق آنان به تفکر و مشارکت در فرایند تدریس.
- ۷- ارائه منابع متعدد و جدید، مشارکت دانشجویان در انتخاب منابع یادگیری، تنظیم محتوا با توجه به علائق و نیازهای واقعی دانشجویان.
- ۸- توجه به شرایط فیزیکی کلاس درس همچون نور کافی، تهویه مناسب، اندازه کلاس، قابل دسترس بودن مراکز آموزشی نظیر کتابخانه، سایت و...
- ۹- استفاده از روش‌ها و شیوه‌های ارزشیابی مناسب با محتوای دروس و همچنین تشخیص نواقص و اشکالات موجود در تدریس و یادگیری.

منابع فارسی

- ۱- اسپالدینگ، ال، (۱۳۸۴) انگیزش در کلاس درس، ترجمه حسن یعقوبی، ایرج خوش خلق، تهران، انتشارات: دانشگاه تربیت معلم تبریز.
- ۲- براهنی، محمد تقی، (۱۳۸۷) انگیزش و هیجان، تهران، انتشارات: چهره، چاپ سوم.
- ۳- پارسا، محمد، (۱۳۸۷) روان‌شناسی تربیتی، تهران، انتشارات: سخن چاپ اول.
- ۴- روحی، قنبر، حسینی، سید عابدین، (۱۳۸۶) انگیزه تحصیلی و رابطه آن با برخی از عوامل در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی استان گلستان. دانشکده پرستاری و مامایی.
- ۵- رایبیز، استیفن، پی، (۱۳۸۶) مدیریت رفتار سازمانی، ترجمه علی پارسائیان، سید محمد اعرابی، تهران، انتشارات: پژوهشی فرهنگی.
- ۶- سیف، علی اکبر، (۱۳۸۶) روان‌شناسی پرورشی، تهران، انتشارات: آگاه چاپ پانزدهم.
- ۷- شریفی، حسن پاشا، نجفی زند، جعفر، (۱۳۸۵) روش‌های آماری در روان‌شناسی و علوم تربیتی، اجتماعی، (علوم رفتاری، آمار توصیفی و استنباطی) تهران، انتشارات: نشر دنا.

- ۸- شعاری نژاد، علی اکبر، (۱۳۸۵) کاربرد روانشناسی جدید در آموزش و پرورش، فصلنامه روانشناسی و علوم تربیتی، دوره اول، شماره ۳.
- ۹- صفدری، فرانک، (۱۳۸۶) عوامل موثر در برقراری ارتباط بین دانشجو و استاد از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، بهار و تابستان، شماره ۱۷.
- ۱۰- قدمی، احمد، (۱۳۸۶) عوامل موثر در پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی دانشکده علوم پزشکی شهر کرد، شماره ۳.
- ۱۱- معین پور، حمیده، (۱۳۸۳) تاثیر عوامل فیزیکی کلاس بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. شورای تحقیقات سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان.
- ۱۲- مولوی، پرویز، رستمی.خلیل. (۱۳۸۶) بررسی عوامل موثر در کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان، دانشگاه علوم پزشکی استان اردبیل.

منابع انگلیسی

- 1-Duff.A.Boyle E.(2004)the relationship between Personality approach to learning and academic Performance.
- 2-Rush Sheila.(1994)Analysis factors that place student atrisk.jEducational Research.
- 3-Slavin Re. cheang A.groff c.Lake c. (2008)effective reading prpgrams For middle and schools.
- 4-Standage M.Treasure DC.(2002)Relation ship among achievement goal orientations and multidimensional situational motivation in physical in education.Br JEduc Psychol.
- 5-Van den Broeck A.M.Hermans.(2003)Socioeconomic status And student achievement in a Multilevel Model Of Flemish Timss.